

Binnen de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken bestond bij de fracties van de VVD, PvdA, SP, CDA en D66 de behoefte de Minister van Buitenlandse Zaken enkele vragen en opmerkingen voor te leggen inzake de geannoteerde agenda van de ministeriële NAVO-Raad op 2 en 3 december 2014, het verslag van de NAVO Top in Wales van 4 en 5 september 2014, alsmede de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken van 20 november 2014 over Transparantie uitgaven NAVO.

De voorzitter van de commissie,
Eijsink

De adjunct-griffier van de commissie,
Wiskerke

Inbreng VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de ministeriële NAVO-Raad, het verslag van de NAVO-Top Wales en de brief inzake financiële transparantie binnen de NAVO. De VVD-fractie heeft hierbij nog enkele vragen en opmerkingen.

Allereerst kijkt de VVD-fractie terug op een zeer geslaagde Annual Session van de Parlementaire Assemblée van de NAVO. Op deze bijeenkomst, waar drie Nederlandse Ministers een bijdrage aan hebben geleverd, is uitgebreid gesproken over de prioriteiten van de NAVO en de uitdagingen van het bondgenootschap, waarvan het bestaansrecht deze zomer voor het grote publiek onaanvechtbaar is bewezen. Op de bijeenkomst is duidelijk geworden dat de NAVO een hoop te doen heeft en dat er veel op het spel staat.

Over de onderwerpen die ter sprake zullen komen bij de ministeriële NAVO-Raad heeft de Kamer al meerdere malen met het kabinet overlegd. De discussies tijdens en uitkomsten van de door Nederland georganiseerde Annual Session van de NAVO PA geven aanleiding tot een paar vragen in het licht van de NAVO-Raad. Zo zijn de leden van de VVD-fractie benieuwd of het kabinet heeft kennisgenomen van de toespraak van voormalig secretaris-generaal De Hoop Scheffer, en hoe het in het verlengde daarvan de rol van de NAVO in brede zin ziet. Ook horen de leden van de VVD-fractie graag of het kabinet nog steeds, met de VVD, van mening is dat NAVO-lidmaatschap voor de Oekraïne niet wenselijk is. Kan de Minister, tegen de achtergrond van de vragen die de Oekraïense delegatie afgelopen maandag stelde, aangeven of Oekraïne wel lidmaatschap heeft aangevraagd?

Implementatie afspraken NAVO-top Wales

In de brief gaat de Minister in op de maatregelen die in NAVO-verband zijn genomen in het kader van *reassurance* en *readiness*. De leden van de VVD-fractie hebben tijdens de behandeling van de begroting Buitenlandse Zaken het belang van deze maatregelen reeds onderschreven. Zij vormen wat deze leden betreft een belangrijk signaal naar Rusland en de oostelijke NAVO-landen. Wel horen de leden van de VVD-fractie graag hoe Nederland kan bijdragen aan de *Very High Readiness Joint Task Force* (VJTF), tegen de achtergrond van onze bijdrage aan andere militaire missies. Ook willen de leden van de VVD-fractie weten op welke wijze Nederland in 2015 gaat bijdragen aan de *Baltic Air Policing*-missie. In de brief wordt immers gesproken van een volwaardige bijdrage met zowel land- lucht-, als maritieme activiteiten.

Transparantie NAVO-uitgaven

Tot slot hebben de leden van de VVD-fractie, tegen de achtergrond van het optreden van de president van onze Algemene Rekenkamer en van onze Minister-President bij de Annual Session van de NAVO PA, een paar vragen over de transparantie van het NAVO-huishoudboekje. In de brief benadrukt het kabinet dat Nederland zich hard maakt voor financiële transparantie binnen de NAVO en in dat kader onder meer voor het openbaar maken van reguliere auditrapporten en het aanstellen van een *Chief Financial Officer* op het hoofdkwartier van de NAVO in Brussel. De leden van de VVD-fractie begrijpen dat een militaire veiligheidsorganisatie als de NAVO om veiligheidsredenen bepaalde informatie niet kan publiceren. Wel zijn de leden van de VVD-fractie benieuwd waarom het aanstellen van een *Chief Financial Officer* op het hoofdkwartier tot op heden niet op de steun van alle bondgenoten kan rekenen. Ook horen de

leden van de VVD-fractie graag of het kabinet in brede zin steun waarneemt voor de Nederlandse oproep tot meer financiële transparantie binnen de NAVO.

Inbreng PvdA-fractie

De leden van de PvdA-fractie danken de Minister voor de geannoteerde agenda, het verslag van de NAVO-Top in Wales, en de brief over de transparantie van de uitgaven van de NAVO. Zij hebben enkele vragen en opmerkingen.

NAVO-Oekraïne Commissie (NUC)

De leden van de PvdA-fractie vragen de Minister in hoeverre de afspraken gemaakt tijdens de Top in Wales over ondersteuning van Oekraïne inmiddels tot uitvoering zijn gekomen en of er tijdens de NAVO-Raad ook nieuwe vormen van steun besproken worden. Tevens vragen zij hoe het kabinet de recente aankondiging van Litouwen beoordeeld om wapens aan Oekraïne te leveren. Past dit binnen de in NAVO-kader besproken aanpak?

Implementatie afspraken NAVO-top Wales

De leden van de PvdA-fractie steunen de gedachte achter de oprichting van een NAVO «flitsmacht», maar hebben nog veel vragen over de concretisering van het concept. Zij vragen of en hoe de VJTF gebruik zal maken van de operationele capaciteit van de EU Battle Groups en de NATO Response Force. Zij vragen de Minister tevens een nadere toelichting te geven op de vormgeving van de testfase in 2015 die nu samen met Duitsland en Noorwegen wordt uitgewerkt en welk tijdspad wordt gehanteerd in 2015, 2016, 2017 en 2018. Zij vragen tevens welke andere (groepen van) landen vergelijkbare bijdragen hebben toegezegd.

De leden van de PvdA-fractie delen de opvatting van het kabinet dat de NAVO duidelijk moet reageren op de Russische opstelling in de Oekraïne-crisis, zoals ook tijdens de *Wales Summit* besproken is. Tegelijkertijd vinden de leden van de PvdA-fractie het met de Minister van belang dat de politieke dialoog met Rusland open wordt gehouden. Over de uitwerking van deze dubbele aanpak («vuist en uitgestoken hand») en het door het kabinet geduide «waterscheidingsmoment» in de relaties met Rusland heeft de PvdA tijdens de recente begrotingsbehandeling een motie ingediend. Hoe denkt het kabinet in het specifieke geval van de NAVO uitvoering te geven aan deze benadering? In hoeverre is, na de opschorting van de praktische, operationele samenwerking tussen NAVO en Rusland, de politieke dialoog doorgedaan? Op welk niveau vond/vindt deze dialoog plaats en hoe verlopen deze contacten?

De leden van de PvdA-fractie spreken zich opnieuw uit tegen de levering van Franse Mistral-schepen aan Rusland. Zij vinden dit niet gepast gezien de huidige situatie in en rond Oost-Oekraïne en o.a. de doorgaande schendingen van het luchtruim van diverse Europese landen. Zij vragen het kabinet zich tijdens de NAVO-Raad opnieuw uit te spreken tegen deze levering.

NAVO-rol ISIS/Irak/Syrië

De leden van de PvdA-fractie constateren dat op dit moment de nadruk van de NAVO-inspanningen ligt op het revitaliseren van de partnerschapsrelatie met Irak. Zij vragen het kabinet een inschatting te geven van de potentie hier van en wat de obstakels en wat de kansen zijn. Tevens

vragen zij of tijdens het overleg van de brede internationale coalitie tegen ISIS ook de positie van de burgerbevolking en het voorkomen van burgerslachtoffers zal worden besproken. In dit kader vragen zij of de brede internationale coalitie overweegt een Human Casualty Tracking Cell in te stellen, in navolging van positieve ervaringen hiermee tijdens eerdere missies zoals ISAF, en hoe het kabinet hier naar kijkt. Zij constateren dat een Human Casualty Tracking Cell een manier kan zijn om meer inzicht te krijgen in de mate waarin internationale missies in staat zijn de burgerbevolking te beschermen en welke impact een missies heeft op de burgerbevolking.

Inbreng SP-fractie

NAVO-Oekraïne Commissie (NUC)

In de geannoteerde agenda over de bijeenkomst van de NAVO-ministers van Buitenlandse Zaken begin volgende week staat dat veel aandacht zal uitgaan naar de gebrekkige uitvoering van de Minsk-afspraken en dat er schendingen van het staakt-het-vuren blijven plaatsvinden. De leden van de SP-fractie begrijpen de aandacht voor deze kwestie goed. Het is, zeker gezien het snel oplopende dodental in dit conflict, van groot belang dat gemaakte afspraken worden nagekomen. Kan de Minister aangeven welke partijen welke afspraken in welke mate schenden? Hoe wordt de beschuldiging van de kant van opstandelingen beoordeeld dat Oekraïne zich niet aan de afspraken houdt? Welke mogelijkheden worden er benut om bij partijen aan te dringen zich te houden aan het staakt-het-vuren?

In de brief lezen de leden van de SP-fractie dat er inmiddels een start is gemaakt met het door Nederland geleide Trust Fund voor logistiek en standaardisering binnen de Oekraïense krijgsmacht en dat Nederland bovendien heeft besloten het Oekraïense leger materieel te helpen met generatoren en extra winterkleding. De leden van de SP-fractie hebben bedenkingen bij deze en andere militaire hulp, vooral vanwege aanhoudende berichten over oorlogsmisdaden door het Oekraïense leger en daaraan gelieerde militias. Hoe kijkt de Minister hier tegenaan? Kan Nederlandse hulp aan het leger opgevat worden als steun aan het militaire optreden van Kiev in het oosten van het land? Kan de Minister ook toelichten of de afgelopen periode wapens zijn geleverd aan Oekraïne? Zijn er door EU-landen of NAVO-landen wapens geleverd of zijn landen voornemens dit te doen? Welk beleid geldt hier?

Kan de Minister verder bevestigen dat Oleh Lyashko en zijn partij, de Radicale Partij, betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen? Geldt er straffeloosheid voor het optreden van aanhangers van deze partij? Amnesty International heeft hier recent grote zorgen over geuit. De leden van de SP-fractie delen deze zorgen, zeker nu deelname van deze partij aan een regeringscoalitie een serieuze mogelijkheid lijkt.

Afghanistan – Resolute Support

Over Afghanistan staat in de brief dat de relatie met het land van aard zal veranderen met de komst van de nieuwe NAVO-missie Resolute Support. Kern van deze missie is het trainen, adviseren en assisteren van de Afghaanse politie en het leger. De leden van de SP-fractie vragen in hoeverre deze aard daadwerkelijk verandert, nu recent berichten naar buiten zijn gekomen dat de Amerikaanse troepen ook volgend jaar, met behulp van bemande en onbemande gevechtsvliegtuigen, directe gevechtsoperaties kunnen blijven uitvoeren, onder andere tegen Talibanstrijders. Kan de Minister de berichten hierover bevestigen? Wat betekent dit voor de aard van deze NAVO-missie? Verandert de missie

hiermee meer in een gevechtsmissie dan oorspronkelijk de verwachting was? Kan verder het bericht bevestigd worden dat de VS met Afghanistan hebben afgesproken wederom gebruik te kunnen gaan maken van zogenaamde night raids door special forces in Afghanistan? Kan ook ingegaan worden op wat dit betekent voor de Nederlandse militairen in Afghanistan vanaf 2015? Wordt er rekening gehouden met een aanpassing van de geweldsinstructies die voor hen gelden?

NAVO-rol ISIS/Irak/Syrië

Met betrekking tot de strijd tegen ISIS staat in de brief dat bezien zal worden hoe de NAVO een bijdrage aan de inspanningen van de internationale coalitie kan leveren. De nadruk ligt vooralsnog op de revitalisering van de partnerschapsrelatie met Irak. De leden van de SP-fractie vragen de Minister deze NAVO-relatie met Irak nader toe te lichten. Op welke punten wordt reeds samengewerkt en hoe wordt dit partnerschap (mogelijk) uitgebreid?

Ook staat er in de geannoteerde agenda dat de NAVO een mogelijke bijdrage aan de capaciteitsopbouw van de Iraakse veiligheidstroepen zal overwegen als de Iraakse overheid daarom zou vragen. Kan de Minister aangeven of een dergelijk verzoek inmiddels binnen is dan wel of deze wordt verwacht? De leden van de SP-fractie maken zich grote zorgen over de oorlogsmisdaden en mensenrechtenschendingen die alle partijen in het conflict begaan. Met name het rapport van Amnesty International waarin misdaden door Iraakse strijdkrachten en daaraan loyale sjiitische milities worden gerapporteerd, is hier relevant. Kan de Minister ingaan op de bevindingen van dit rapport, met name de constatering dat sjiitische milities door Irak zijn bewapend, dat deze groepen zijn aangemoedigd om buiten de rechtelijke beperkingen te opereren en dat straffeloosheid heerst voor misdaden die deze milities hebben begaan? Hoe wordt Irak hierop aangesproken? Worden er, aangezien de NAVO ook als waarden-gemeenschap wordt omschreven, voorwaarden gesteld voordat er sprake kan zijn van opwaardering van de NAVO-samenwerking met Irak? Zo ja, welke zijn dit?

Inbreng CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie maken zich grote zorgen over de verslechterende situatie in Oekraïne en de oplopende spanningen tussen Rusland en de NAVO. Enerzijds zijn geruststellende maatregelen nodig, anderzijds is het zaak te proberen te de-escaleren en in dialoog te blijven met de Russische Federatie.

De Minister heeft terechte kritiek geuit op de assertievere houding van Rusland en de vele provocaties waarmee dat gepaard gaat met inzet van vliegtuigen en schepen, deels in het luchtruim en in de verantwoordelijkheidsgebieden van NAVO-landen. Een nieuwe MH17-achtige ramp zou zelfs mogelijk zijn, aangezien Russische vliegtuigen hun transponders uit zouden zetten. Er zou al een bijna-botsing zijn geweest. Kan de Minister hierop ingaan? Welke maatregelen worden overwogen?

Het mogelijke lidmaatschap van Oekraïne van de NAVO is een steen des aanstoets voor Rusland. Rusland eist de garantie van de NAVO dat Oekraïne geen lid zal worden. De VS steunen de aspiraties van Oekraïne, Duitsland zou tegen zijn en in plaats daarvan een partnerschap voorstaan. Klopt dit laatste? Hoe staat Nederland in deze discussie? Kan in ieder geval het bevriezen van verdergaande stappen richting lidmaatschap misschien bijdragen aan de-escalatie?

Klopt het dat Litouwen wapens levert aan Oekraïne? Zo ja, welke, en hoe beoordeelt het kabinet dit? Zijn er andere NAVO-lidstaten die wapens leveren? Zo ja, welke?

Implementatie afspraken NAVO-top Wales

Is het kabinet het met de leden van de CDA-fractie eens dat deze afspraken impliceren dat de defensieuitgaven zowel in reële termen moeten stijgen als qua percentage van het BBP? En dat daarmee niet gewacht kan worden tot na deze kabinetsperiode, omdat het nu al crisis is?

Hoe beoordeelt de Minister van Buitenlandse Zaken de uitspraken van de Minister van Defensie dat ze «bij de begrotingsonderhandelingen dit voorjaar uiteraard weer haar uiterste best zal doen om weer een plus voor Defensie te realiseren»? Welk standpunt gaat de Minister van Buitenlandse Zaken in de NAVO uitdragen, dat van de PvdA (tegen extra geld, voor meer Europese samenwerking) of dat van de VVD?

Afghanistan – Resolute Support

De leden van de CDA-fractie vragen of het klopt dat de VS besloten hebben om langer met gevechtseenheden actief te blijven in Afghanistan, niet alleen tegen Al Qaeda, maar ook tegen de Taliban?¹ De leden van de CDA-fractie zijn hier positief over. Het voorkomt een herhaling van het Irak-scenario. Hoe duidt de regering deze stap? Wordt de Amerikaanse gevechtmissie onderdeel van de NAVO-missie Resolute Support? Zo nee, hoe verloopt dan de samenwerking, coördinatie en commandovoering?

NAVO rol ISIS/Irak/Syrië

Op de NAVO-top in Wales kwamen staatshoofden en regeringsleiders overeen te bezien hoe NAVO een bijdrage aan de inspanningen van de internationale coalitie tegen ISIS kan leveren. Waarom is hier tot dusver niets uit gekomen? Welke landen verzetten zich? Wat is de positie van Nederland? Ziet het kabinet nog steeds geen rol weggelegd voor de NAVO?

De leden van de CDA-fractie vragen of het klopt dat Turkije zijn luchtruim nog steeds gesloten houdt voor optreden van de anti-ISIS coalitie? In welk opzicht levert Turkije wel een bijdrage aan de anti-ISIS coalitie? Is Turkije aanwezig op de bijeenkomst van 3 december a.s. van de brede internationale coalitie tegen ISIS op het NAVO-hoofdkwartier? Is de regering naar aanleiding van de uitspraken van de Amerikaanse vicepresident Biden over steun van Turkije aan jihadisten in Syrië tenminste bereid contact op te nemen met de Verenigde Staten? Is de Minister bereid in navolging van het pleidooi van de Minister van Defensie binnen de NAVO aandacht te besteden aan de ontwikkelingen op het gebied van rechtsstaat en democratie in Turkije?²

De NAVO zal een mogelijke bijdrage aan de capaciteitsopbouw van de Iraakse veiligheidstroepen overwegen, indien de Iraakse overheid daarom zou vragen. Hoe beoordeelt de Minister in dit licht de zorgelijke berichtgeving over ernstige corruptie bij het Iraakse leger?³

¹ <http://mobile.reuters.com/article/idUSKCN0J60OV20141123?irpc=932>

² <http://nos.nl/artikel/2001152-hennis-turkije-geen-makkelijke-wel-trouwe-bondgenoot.html>

³ <http://www.elsevier.nl/Buitenland/achtergrond/2014/11/Corrupte-Iraakse-legerleiding-vormt-een-probleem-in-de-strijd-tegen-IS-1650441W/>

Inbreng D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de geannoteerde agenda voor de bijeenkomst van de NAVO-ministers van Buitenlandse Zaken op 2 december a.s. Zij hebben nog een aantal vragen.

NAVO – Oekraïne Commissie (NUC)

De leden van de D66-fractie zijn content met het voornemen van de Minister om Oekraïne te bedanken voor de intensieve samenwerking na de ramp met de MH17 en daarnaast het Oekraïense leger te helpen de winter door te komen met kleding en generatoren. Het kabinet geeft daarnaast aan dat de eerste activiteiten op het gebied van het Trust Fund voor logistiek en standaardisering al vorm hebben gekregen. De leden van de D66-fractie vragen hoe die vormgeving er precies uitziet. Welke activiteiten hebben al plaatsgevonden?

De leden van de D66-fractie delen de mening dat er geen sprake kan zijn van het opnieuw oppakken van de militaire samenwerking met Rusland. Hoe schat de Minister de grootschalige militaire oefeningen aan de rand van het NAVO-gebied in en hoe gaat de Minister die opvatting tijdens de NAVO-raad uitdragen? Hoe acht de Minister de kans überhaupt aanwezig dat er in de toekomst een basis van vertrouwen zal zijn waarop kan worden samengewerkt?

NAVO-rol ISIS/Irak/Syrië

De leden van de D66-fractie maken zich grote zorgen om de opmars van ISIS. De Minister geeft aan dat de NAVO een mogelijke bijdrage aan capaciteitsopbouw van de Iraakse veiligheidstroepen zal overwegen. Indien een verzoek komt van Iraakse kant, wat zal dan de inzet zijn van de Nederlandse regering? Zal de Nederlandse regering dan bereid zijn aan die capaciteitsopbouw bij te dragen?

De leden van de D66-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de uitspraken van de Minister-President tijdens de Parlementaire Assemblee waarin hij zei dat de NAVO-uitgaven transparanter zouden moeten. Hoe zou de Nederlandse regering deze gewenste transparantie willen vormgeven en op welke manier gaat de Minister van Buitenlandse Zaken op de bijeenkomst van 2 december vorm geven aan deze uitspraken van de premier?

De leden van de D66-fractie zijn verheugd met de aanstelling van mevrouw Schuurman die mede verantwoordelijk wordt voor de uitvoering van VN-resolutie 1325 als Speciaal Vertegenwoordiger van de Secretaris-Generaal voor Vrouwen, Vrede en Veiligheid. De leden van de fractie van D66 vragen wat volgens het kabinet de ambitie van de NAVO zou moeten zijn wat betreft de emancipatie van vrouwen in het bondgenootschap.

De leden van de D66-fractie hebben ten slotte nog een vraag over de NAVO-norm die stelt dat alle bondgenoten 2% van hun BNP aan defensie zouden moeten besteden. De leden vinden het ambitieus om naar een norm van 2% defensie-uitgaven te streven, maar zouden het nog beter vinden de behoefte van het gehele bondgenootschap in kaart te brengen en vervolgens door samen te werken die behoefte in te vullen. Wat zou volgens het kabinet het tijdsplan en stappenplan moeten zijn om tot de 2%-norm te komen, en welke rol kan de uitwerking van de motie-Van der Staaij daarin spelen? Bestaat er volgens het kabinet een mogelijkheid om

tot een nieuwe, realistische norm te komen waar de 28 lidstaten zich aan kunnen houden? En zou Europese samenwerking op het gebied van defensie volgens het kabinet prominent deel uit kunnen maken van deze nieuw op te stellen norm?